

CONSERVAREA ÎNAINTE ȘI DUPĂ RESTAURAREA BRODERIILOR ȘI DANTELELOR ARHEOLOGICE

Paula-Dora PAȘCU

Descoperirile arheologice au scos la iveală, de cele mai multe ori, piese de o mare valoare artistică, istorică, documentară, dar care, datorită proceselor de degradare și a intervențiilor negândite, au fost mutilate, valoarea lor fiind diminuată sau distrusă în totalitate. Fiind vorba de materie organică, în cazul broderiilor și dantelelor, cu o structură complexă atât a suportului cât și a materialelor utilizate pentru decorare, voi prezenta importanța intervenției înainte de restaurare și după restaurare, când obiectul trece în sfera conservării.

Gândind la respectarea principiilor conservării și restaurării, colectivul de specialiști (arheologul, restauratorul, conservatorul, investigatorul) propun și stabilesc un plan de acțiune care cuprinde metode și materiale care vor fi utilizate pentru a oferi broderiilor sau dantelelor minimă protecție de care au nevoie în momentul descoperirii, moment foarte important, decisiv și

marcant pentru respectivele piese. Este momentul în care au loc schimbări bruște influențate de factorii climatici (T° , UR a aerului, umiditatea solului, lumina), moment în care are loc o rupere de echilibru care influențează puternic starea de conservare a pieselor.

Pentru stabilirea primelor acțiuni, conservatorul trebuie să cunoască: amplasamentul șantierului, zona geografică, zona climatică, parametrii climatici (T° , UR a aerului, umiditatea solului, intensitatea luminoasă, gradul de poluare), compoziția solului, a sedimentului, stratificația, adâncimea, structura straturilor și fauna. Fiecare operație va fi foarte bine gândită, iar pentru reușită vor fi procurate materialele necesare manipulării și transportării. Manipularea acestor materiale sensibile la agenții de biodegradare implică modificări reale care pot afecta ireversibil nu numai valoarea autentică a piesei, pot contribui la distrugerea ei prin dezintegrare.

Măsuri ce se impun:

- prognozarea pe baza elementelor de care dispunem a eventualelor degradări care pot surveni pe parcurs;

- stabilizarea higrometrică și consolidarea elementelor deteriorate, consolidare care se poate aplica în șantier dacă materialul textil reclamă acest lucru, fiind vorba de conservarea „in situ”, care are drept scop facilitarea manipulării materialelor și transportarea în laborator;

- interzicerea expunerii pieselor pentru filmări, imediat după descoperire, în scop publicitar; pot fi filmate operațiunile de la distanță până în momentul transportării și apoi introducerii în laborator;

- stabilirea necesarului de materiale și instrumentar de lucru pentru toate operațiunile pe care trebuie să le efectueze conservatorul pe șantier, aparate de măsură, container izolat termic, dotat cu umidificator, termometru, higrometru, hârtie de filtru, vată, apă distilată etc.;

- introducerea containerului după transportare în camera de dezinsecție, unde se efectuează o primă dezinsecție, fără intervenție pe obiect, o dezinsecție care să permită investigatorilor să preleveze probe pentru analiza structurii fibrelor, a benzilor metalice, natura produșilor de coroziune de pe benzi, compoziția depunerilor de pământ de pe piesă, testele bacteriologice etc.;

- stabilirea operațiunilor ce vor urma depind de rezultatul

analizelor care vor permite o diagnosticare a stării de sănătate; testele bacteriologice sunt foarte importante atât pentru diagnosticare dar și pentru specialiștii care intră în contact direct cu piesa, cunoscându-se deja rezistența unor bacterii în timp, dar și efectele lor în cazul în care nu au fost sterilizate suficient piesele, când germenii patogeni au o rezistență impresionantă (timolul nu este un produs universal valabil, de aceea este necesară precizarea produsului care poate fi utilizat pentru dezinsecție, de câte ori trebuie supus acestei operații, la ce interval de timp, când poate fi declarat sterilizat);

- păstrarea parametrilor microclimatici cât mai aproape de cei din container, în așa fel încât piesa să nu piardă umiditatea brusc, trecerea să se facă treptat, lent, până la stabilirea unui nou echilibru, în care va rămâne definitiv în muzeu;

- fotografierea tuturor etapelor înainte, în timpul restaurării și după restaurare;

Consemnarea detaliată a tuturor intervențiilor efectuate de către conservator înainte de restaurare, de restaurator în timpul procesului de restaurare, a materialelor noi utilizate care necesită urmărirea lor în timp, în condițiile de muzeu nou create.

După restaurare obiectul ajunge în sfera conservării care trebuie să vizeze asigurarea stabilității piesei, stabilitatea făcând referință la conservarea naturii fizice, durabilitatea la capacitatea

de transmitere a informației. Rolul conservării rămâne în zona prevenirii degradărilor provocate de cauzele extrinseci și intrinseci, aplicând metodele cele mai eficiente și benefice pentru conservarea unor piese considerate cu „regim special”. Ca reguli de prevenire voi menționa câteva, care de fapt nu sunt o noutate, dar de care trebuie să ținem cont, pentru ca piesele să nu mai revină la restaurare, când datorită unei noi intervenții poate fi afectată valoarea și structura pieselor.

Conservarea preventivă presupune cunoașterea prealabilă a următoarelor probleme:

- comportamentul fizic și chimic al structurii elementelor componente, al suportului și benzilor metalice, atât al celor originale cât și al celor adăugate în timpul restaurării;

- cauzele potențiale ale degradării;

- cunoașterea mediului în care vor fi depozitate;

- protejarea de toți factorii, virtuali factori de deteriorare;

- cunoașterea și stăpânirea metodelor și mijloacelor de protecție și prevenire;

- prognozarea unor eventuale degradări, ținând cont de condițiile reale, concrete, din spațiile de depozitare.

Conservatorul poate să propună și să impună totodată respectarea acelor propuneri care vizează păstrarea și protecția pieselor, după cum urmează:

- limitarea dreptului de

consultare, care va fi exclusiv rezervat persoanelor care au nevoie de a avea direct în mână piesele respective în interes publicitar sau pentru investigare;

- procurarea unor replici care să prezinte toate calitățile originalului fără a fi falsificate, pentru satisfacerea curiozității atât a celor care cercetează cât și a vizitatorilor;

- expunerea replicilor, pentru că numai așa putem proteja originalul;

- dotarea spațiilor de depozitare cu instalații de aer condiționat, care să aibă posibilitatea de filtrare a aerului atmosferic poluat și păstrarea parametrilor constanți;

- piesele vor fi în permanență protejate cu foiță japoneză sau pulvotex, introduse în mape de pulvotex, în dulapuri închise;

- în expunere pot fi utilizate fotografiile document, din timpul descoperirii, al manipulării, transportului, restaurării și depozitării, sau casete video acolo unde s-a efectuat această documentație;

- preventiv, în spațiile de depozitare, la intervale de timp stabilite în colaborare cu biologul sau chimistul, se vor efectua dezinsecții cu un produs care să anihileze eventualii factori patogeni, utilizând metoda aerosolilor (la un depozit de textile etnografice cu o mare încărcătură microbiană, în special a germenilor patogeni cu rezistență deosebită, în cazul nostru sporii de

mucegai, am utilizat la intervale de 7 zile aerosoli cu tinctură de mentă obținută prin macerarea în alcool etilic de 95°. La o primă analiză a aeromicroflorei s-a înregistrat o scădere de la 280 la 240, apoi după a patra utilizare la 20 u/m³; menta are nebanuite proprietăți bacteriostatice și este un exemplu de produs care este puțin costisitor, ușor de procurat, benefic și pentru persoanele care pătrund în spațiile de depozitare).

Comunicarea muncii noastre este foarte importantă pentru domeniul conservării și restaurării, unde nu în toate cazurile beneficiem de dotare corespunzătoare, de literatură de specialitate sau de prezența specialiștilor investigatori care să-și asume responsabilitatea unor decizii. Știm însă că adevărații specialiști știu să-și regleze conduita lor sub un cod care le indică aplicarea corectă a metodelor de prevenire și restaurare, respectând reguli

impuse de conduita lor umană, morală și profesională. Pentru acest lucru ne unim principalele acțiuni și tot pentru acest lucru ne întrunim toți specialiștii din toate sectoarele (investigații, conservare, restaurare), ocazie cu care se fac schimburi de idei, se pot comunica rezultatele aplicării unor metode și materiale, compatibilitatea și reversibilitatea lor etc., reacțiile în timp, condițiile de păstrare și conservare a patrimoniului muzeal.

RESUMÉ

Dans l'article on présente l'importance de l'intervention avant et après la restauration. Au moment de la découverte archéologique, étant mentionnées les opérations contrôlées et sévèrement surveillées concernant la manipulation et le transport du matériel archéologique vers le laboratoire de la restauration.

Après la restauration l'objet passe dans la sphère de la conservation, secteur qui dans le cas de ces pièces à régime spécial, a un rôle important dans la présentation et transmission dans le temps de ces valeurs.